

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

І. Є. Андрущенко,
к.е.н., доцент
кафедри «Фінанси,
банківська справа та
страхування»; **С. С.
Шаповал,**
магістрант, ФЕУ-112,
Запорізький
національний
технічний
університет, м.
Запоріжжя, Україна

В умовах модернізації економіки податковий контроль потребує вдосконалення, підвищення дієвості й ефективності. Здійснення податкового контролю – складний процес, який регулюється не лише нормами Податкового кодексу, а й іншими нормативно-правовими актами як у сфері регулювання податкових правовідносин, так і в інших сферах. Від ефективності організації контрольної роботи податкових органів залежить стан бюджету, що прямим чином впливає на стан економіки і рівень життя суспільства. Тому створення ефективної системи контролю за сплатою податкових платежів до бюджету повинно входити до числа основних завдань соціально-економічної політики держави.

На сьогодні організація та діяльність податкової служби зорієнтована на стандарти європейських держав. Тому на податковий контроль, крім аналізу дотримання податкового законодавства, покладено виконання таких завдань, як оцінка рівномірності розподілу податкового навантаження в економіці, правомірності надання

податкових пільг, розробка та стабілізація прозорого законодавства, що сприятиме детінізації економіки та легалізації доходів фізичних та юридичних осіб.

Проблематиці та напрямам удосконалення податкового контролю присвячені роботи таких вчених, як Ю. О. Волкова, К. В. Хмільовська, В. П. Маринець, Б. А. Карпінський, Н. С. Залуцька, А. Т. Скрипник тощо.

Як відомо, податковий контроль – це діяльність посадових осіб органів податкової служби щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення й сплати податків і податкових платежів за чинними нормативно-законодавчими актами сфери оподаткування, виявлення відхилень, допущених у ході виконання норм податкового законодавства, та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання.

Податковий контроль здійснюється відповідними органами, серед яких контролюючі органи та органи стягнення. Контролюючими органами є органи доходів і зборів – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізує державну податкову, державну митну політику, забезпечує формування та реалізацію державної політики з адміністрування єдиного внеску, забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями при застосуванні податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, його територіальні органи. У складі контролюючих органів діють підрозділи податкової міліції.

Органами стягнення є виключно контролюючі органи, уповноважені здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску у межах повноважень, а також державні виконавці в межах своїх повноважень. Стягнення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску за виконавчими написами нотаріусів не дозволяється [1, с. 23].

Податковий контроль можна розглядати у двох аспектах: як функцію або елемент державного управління економікою і як особливу діяльність із

дотримання податкового законодавства. Обидва аспекти податкового контролю перебувають у нерозривній єдності й безперервному розвитку і вдосконаленні. Якість податкового контролю, що включає рівень, повноту, достатність, порядок виконання податковими інспекторами як суб'єктами контролю роботи із забезпечення його цілей, реалізації окремих процедур, є досить важливою умовою ефективності діяльності податкових служб. Для цього першочергового вирішення потребують питання оптимізації процедур податкового контролю, підвищення якості проведення податкових перевірок та забезпечення контролю за роботою податкових інспекторів [2].

У зарубіжних дослідженнях розглядаються питання, пов'язані з механізмами реалізації податкового контролю, серед яких увага приділяється правовому, інформаційному, економічному, соціальному. Зокрема, наголошується на важливості правового механізму реалізації податкового контролю. Його реалізація розглядається в аспекті відповідальності за скоєння податкового правопорушення: несвоєчасна подача декларацій, звітів тощо; несвоєчасна виплата та недекларування прибутку, який оподатковується; подання недостовірної інформації в податкових деклараціях.

Економічний механізм реалізації податкового контролю закордонними фахівцями вбачається у процесах управління податковими ризиками податковими адміністраціями на центральному та місцевому рівнях. У цьому випадку використовується категорія «розумний контроль великих ризиків», який передбачає запобігання будь-якої незаконної податкової діяльності та виконання платниками податків своїх обов'язків.

Соціальний механізм у реалізації податкового контролю виявляється крізь призму розуміння соціального добробуту, що ґрунтується на унеможливленні конфліктів між урядами, чиновниками і приватними фірмами у контексті процесу зборів податків. Фіскальна політика у цьому випадку стосується управління корупційними механізмами з поширення ухилення від сплати податків і корупційної поведінки. Механізми реалізації податкового контролю у цьому науково-практичному підході здійснюються шляхом встановлення оптимальної

ставки податку і вироблення механізмів контролю за корупційними діями, які пов'язані зі стимулюванням заробітної плати. Однак різні рівні бюрократичної системи державного управління вважаються перешкодою для запровадження дієвого податкового контролю. В основу цих висновків покладено твердження, що корупція негативно впливає на розподіл ресурсів і гальмує економічне зростання. Механізми реалізації податкового контролю, як наголошується, мають забезпечувати справедливий розподіл податків. Інший підхід стосується інституційних обмежень, коли корупційні схеми розроблені спеціально для отримання більших розмірів хабарів і це явище, зрозуміло, стосується діяльності уряду, що, у свою чергу, призводить до передачі державних ресурсів у власність приватних осіб і відповідно – до скорочення державних прибутків. А в результаті таких дій справедливе й ефективне податкове адміністрування є неможливим [3].

Аналіз зарубіжної літератури вказує на потребу в удосконаленні податкового контролю, передусім виокремлюються певні напрями, серед яких увага звертається на розроблення механізмів стимулювання з метою зменшення витоку податків, механізмів боротьби з корупцією; підвищення заробітної плати в державному секторі та виявлення корумпованих співробітників тощо.

Раціональними є пропозиції щодо запровадження контрольних заходів для визначення стратегії, систем і механізмів управління процесами оподаткування. Слід звернути особливу увагу на обґрунтування необхідності модернізації податкової адміністрації відповідно до Європейських стандартів. Це передбачає створення ефективної податкової системи, що має сприяти підвищенню збору податків з позицій клієнт-орієнтованого підходу й ефективного управління людськими ресурсами. Така державна реформа розглядається як основний пріоритет.

Головним завданням податкової адміністрації є наближення податкового законодавства до стандартів ЄС, зокрема: контроль за збором податків; зниження податкового шахрайства; прийняття кодексу поведінки для бізнесу як платника податків; визначення певних податкових гарантій для бізнесу; боротьба з транскордонною злочинністю; посилення адміністративного потенціалу; поліпшення прозорості і обміну інформацією з державами –

членами ЄС [4].

Модернізація залежить від компетенцій податкової адміністрації, які мають бути визначені національним планом щодо інтеграції в Європейський Союз, зокрема проведення податкової реформи і реформи податкового адміністрування; удосконалення ІТ-державного управління із запровадженням сучасних технологій, у тому числі комунікаційних; розвиток професійного рівня кадрів шляхом навчання, формування відповідальності й ефективного управління; удосконалення системи зборів і перевірки державних прибутків з метою зниження рівня ухилення від сплати податків; забезпечення високого рівня обслуговування для громадян; створення громадських адміністрацій, які можуть зробити суттєвий внесок в економічну стабільність і якість рівня життя; встановлення клієнт-орієнтовного підходу в діяльності податкових адміністрацій з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства.

Слід зазначити, що систематизація напрямків вдосконалення податкового контролю повинна враховувати основні пріоритети Стратегії «Україна – 2020» та мати комплексний вигляд (Рис. 1).

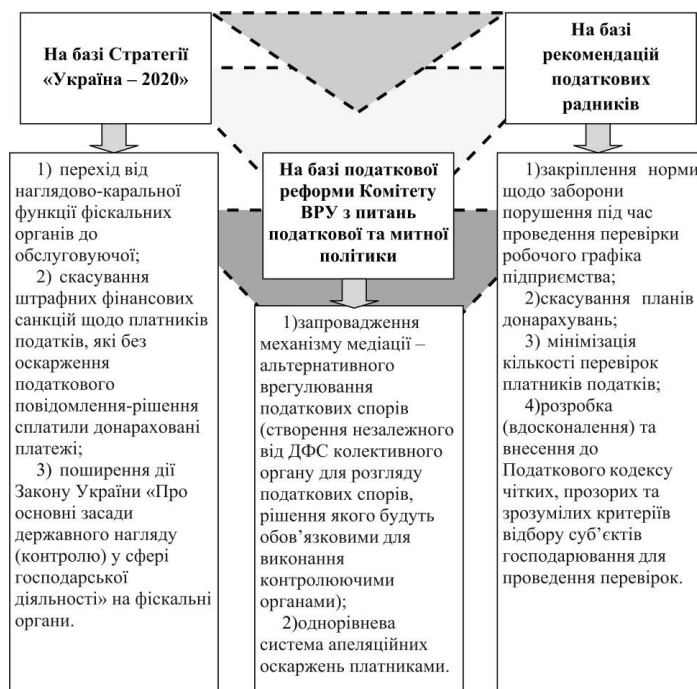

Рис. 1. Систематизація напрямків вдосконалення податкового контролю Джерело: [http://market-infr.od.ua/journals/2017/4_2017_ukr/28.pdf]

Розв'язання проблеми підвищення ефективності податкового контролю необхідно здійснювати на засадах системного підходу, який дозволить реалізувати і розвинути наявний потенціал контрольних дій, а саме:

- 1) зменшити податковий тиск на платників і при цьому знайти шляхи розширення бази оподаткування;
- 2) знизити ставки податкових платежів (у тому числі тимчасово чи в структурі механізмів «податкової амністії» або «інвестиційного податкового кредиту»), що може привести до детінізації підприємницької діяльності в Україні;
- 3) оптимізувати використання часу на оформлення матеріалів у результаті здійснених перевірок, спростити процедури їх оформлення;
- 4) покращити якість обслуговування та проведення консультаційної і масово-роз'яснювальної роботи з платниками податків.

Підсумовуючи, зазначимо, що на сучасному етапі розвитку держави обґрунтованою є необхідність розроблення та впровадження не лише спеціальних механізмів реалізації податкового контролю, адекватних для його здійснення в умовах системних реформ, а й потреба у врахуванні зарубіжного досвіду з цього питання, зокрема країн Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Волкова, Ю. О. Удосконалення податкового контролю як елемент формування податкової політики / Ю. О. Волкова // Формування ринкових відносин в Україні. — 2006. — № 10(65). — С. 23–27.
2. Коваленко, Л. Незалежне оцінювання: результати і наслідки / Л. Коваленко // Методичні діалоги. — 2006. — № 7. — С. 4–7.
3. Литвинчук, І. В. Податковий контроль: напрями удосконалення / І. В. Литвинчук, Н. М. Бурківська //

- Вісник. ЖДТУ. — 2009. — № 2.
4. *Васюк, Ю. М.* Податковий контроль в умовах реформ в Україні / Ю. М. Васюк // Аспекти публічного управління. — 2015. — № 3. — С. 27–36.
 5. *Попонова, Н. А.* Об особенностях налогового контроля в развитых странах [Электронный ресурс]. —
 6. Режим доступу: http://elibrary.fines.ru/materials_files/370618719.pdfhttp://nbpublish.com/library_get_pdf.php?id=21739 (дата звернення: 10.10.2017).
 7. *Попонова Н. А.* Об особенностях налогового контроля в развитых странах // Вопросы теории и практики современного налогообложения: сборник научных статей преподавателей кафедры «Налоги и налогообложение» Финансовой академии при Правительстве РФ / под ред. проф. Л. И. Гончаренко. — М. : ФА, 2004. 376 с. — С. 252–260.